

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ ОСНОВНИХ ЦЕНТРІВ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Поліщук Л.С.

к.е.н, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

На сучасному етапі ми спостерігаємо суперечку між прихильниками вільної торгівлі та протекціонізму, яка періодично виникає з XVIII століття. Проте у нинішній ситуації є свої особливості. Раніше, як правило, прихильниками принципів вільної торгівлі, фактично економічної глобалізації, виступали найбільш потужні країни, які домінували у світі. А сьогодні саме США, які вважалися її апологетом, проповідують протекціонізм. Світові лідери заговорили про кардинальні зміни, які чекають на світ. Проте якими будуть ці зміни - ніхто не може сказати із впевненістю. Найбільш частими словами, якими характеризують майбутнє, стали "турбулентність" і "невизначеність".

Адам Позен, президент Інституту світової економіки Петерсона, оцінюючи сучасну політику США вважає, що існуючий економічний порядок під загрозою. Послідовне самоусунення США від економічного лідерства неминуче призведе до уповільнення темпів економічного зростання світової економіки, а можливо, і до його повної зупинки. На його думку, якщо Сполучені Штати повністю відмовляться від світової системи вільної торгівлі, відбудеться різке стиснення глобальних ринків. Споживачі відчують це у вигляді зменшення різноманітності і зниження якості придбаних товарів; компанії не зможуть в тій же мірі отримувати переваги з політики здешевлення за рахунок масовості; підвищиться ймовірність того, що країни відійдуть від передових технологій і стандартів, які дозволяли сучасне життя. Глобальна конкуренція зачахне. Постраждають і самі Сполучені Штати, оскільки компанії шукають

можливості там, де нові торгові угоди розширюють ринки і політика сприяє цьому. Найбільше програють якраз американці, оскільки їм доведеться платити більше практично за все, і їм не будуть доступні нові робочі місця і зростання, який міг бути обумовлений підйомом ринків, що розвиваються.[1]

Основними характеристиками сучасного періоду розвитку світової економіки і торгівлі, зокрема, є тенденції дезінтеграції та протекціонізму. Оцінюючи сучасний протекціонізм експерти називають його антикризовим, неопротекціонізмом, економічним націоналізмом, хоча комбінації захисних інструментів є традиційними. Розглянемо найбільш вживані.

1. Митні тарифи. В умовах СОТ, коли більшість митних ставок є зв'язані, їх роль як бар'єрів у торгівлі знизилась. Однак, за умов їх різкого підняття. здатні створити перешкоди у торгівлі і привести до її зниження. Зокрема, США запровадили нові 25 % мита на низку китайських товарів, річний обсяг імпорту яких становить близько 34 млрд. дол. США. Ці мита поширюються на 818 китайських товарів, серед яких автомобілі, елементи конструкцій літаків та жорсткі диски тощо.

У міністерстві торгівлі Китаю заявили, що дії США із запровадження мит, порушують правила Світової організації торгівлі(СОТ), однак у відповідь запровадили мита щодо 659 американських товарів, річний обсяг імпорту зі США яких становить близько 50 мільярдів доларів.

2. Державна допомога, субсидії, тендерна політика. США, ЄС та КНР генерують державні та наднаціональні програми, державну підтримку, масштабні інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки (НДДКР) та проекти. Це відображено в їх стратегіях. Зокрема, стратегія «Зроблено в КНР 2025» визначає 10 ключових галузей, на розвитку яких будуть зосереджені зусилля: ІТ- індустрія нового покоління, верстати і робототехніка, аерокосмічне обладнання, морське інженерне обладнання та високотехнологічні судна, енергозбереження та автомобілі

на альтернативних джерелах енергії тощо.[2] У США вважають, що інструменти, які використовує уряд КНР для досягнення цілей стратегії, характеризуються як масоване державне втручання і держпідтримка, спрямовані на сприяння розвитку китайської промисловості за рахунок обмежень щодо іноземних підприємств і зарубіжної продукції.

Захист американських економічних інтересів та виробників стає фокусом економічної політики нової адміністрації США. Купувати американське та наймати американців — головні рецепти для збалансування зовнішньоторговельного балансу та повернення США до процвітання. Внутрішніх бюрократичних регуляцій поменшало, зовнішнього протекціонізму — стане більше. Енергетику звільнено від багатьох екологічних обмежень, що здешевить енергетичні ресурси на внутрішньому американському ринку. Очікують збільшення робочих місць за рахунок рещорінгу - повернення виробничих потужностей у США. Причинами рещорінгу є нові державні ініціативи (зменшення податків, імпортні мита), переваги локалізації, близьке розташування до кінцевого клієнта і професійна робоча сила, а також і основні проблеми аутсорсингу, з якими стикаються американські компанії за кордоном. Однак, торговельний протекціонізм, прихильність якому декларує новий президент США, може підірвати основи американської економічної політики та похитнути довіру до долара.

3. Стандартизація і сертифікація продукції. Традиційні для СОТ механізми захисту внутрішнього ринку від імпорту (тарифи, особливі види мита тощо) вже не дозволяють державам ефективно захищати свої ринки. Країни змушені шукати інші інструменти для їх захисту. Одним з них є використання різних систем стандартизації та технічного регулювання, що обмежує доступ без необхідної гармонізації. Наприклад, товар з маркуванням ЄС ("CE"), не може просто так, без дотримання додаткових вимог і процедур (що несе за собою додаткові витрати, як правило, дуже істотні), потрапити, наприклад, на ринок США. Тому, країни лідери

намагаються нав'язати свої системи стандартизації, укладаючи відповідні двосторонні угоди про вільну торгівлю або митні союзи, що зараз і в подальшому буде використовуватися для регулювання доступу на ринок.

В останніх звітах МВФ щодо розвитку світової економіки зазначається, що перехід до протекціоністської політики, за яку виступає керівництво США, може відвести світ зі шляху відкритої торгівлі, заснованої на зрозумілих правилах, що загрожує негативними наслідками як для економіки США, так і для її партнерів.[3]

Хоча всі економічно успішні країни сучасності використовували політику протекціонізму на початкових стадіях розвитку. Жодна країна світу, крім офшорно-фінансових центрів, на кшталт Гонконгу, не потрапила до переліку розвинених країн користуючись політикою "вільної торгівлі та відкритого ринку".

Список використаних джерел:

1. Adam S. Posen The Post-American World Economy. Globalization in the Trump Era- [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2018-02-13/post-american-world-economy>

2. The 13th Five-Year Plan for economic and social development of the people's Republic of China (2016-2020). - [Electronic resource]. – Mode of access:

<http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201612/P020161207645765233498.pdf>

3. World Economic Outlook (WEO) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.imf.org/external/pubs>